

Clarté

Tidsskrift for Marxistisk Analyse

Nr.

Dato

Årgang

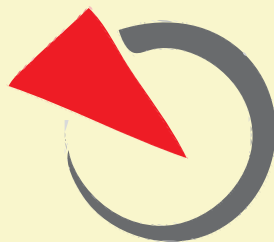
10

20. februar

2025

Rosa Luxemburg: frihed og
klassesdemokrati

Ellen Agerskov

Rosa Luxemburg: frihed og klassesdemokrati

- Eller hvordan Rosa Luxemburg kunne kalde sig demokrat og anse borgerlige frihedsrettigheder for en forudsætning for virkeliggørelsen af det socialistiske demokrati samtidig med at hun kæmpede for proletariats diktatur.

Ellen Agerskov

Key words: Demokrati, Eduard Bernstein, Friederich Engels, Frihed, Karl Marx, Parlamentarisme, Proletariats diktatur, Rosa Luxemburg, Socialisme.

Abstract:

Many people today think of Rosa Luxemburg as a 'soft' revolutionary who believed that socialism could be realised through parliamentary reforms, respecting the universal political rights of bourgeois democracy. On the contrary, she was a revolutionary socialist who fought for a socialist class democracy with civil rights applying to the working class only. At the same time, she considered socialist democracy to be necessary for the survival of humanity, as continued capitalist class rule would lead to the destruction of humanity in the barbarism of war.

The article shows this through quotes from Rosa Luxemburg's works.

In conclusion, the author remarks on the relevance of Rosa Luxemburg's views today.

Introduktion

"Frihed er altid frihed for dem der tænker anderledes" – "Freiheit ist immer Freiheit der Andersdenkenden".¹

Rosa Luxemburg, en af marxismens store teoretikere, arvtager efter Marx og Engels, har skrevet et hav af bøger og politiske skrifter om diverse emner: kapitalismens gerninger og væsen, reformer og revolution, imperialisme og krig, - de sidste emner sørgeligt aktuelle her i 2025, hvor hendes tanker viser sig særdeles anvendelige for en forståelse af forudsætningerne for krigen i Ukraine, i modsætning til den overfladiske krigslogik og -propaganda, som vi fodres med af vore politikere og diverse militæksperter i medierne.

Når Rosa Luxemburg bliver citeret i den offentlige debat, så er det imidlertid stort set altid med henvisning til ovenstående udsagn. På grundlag af bl.a. dette opfattes hun af mange som en 'blød' revolutionær, der mente, at socialismen kunne gennemføres parlamentarisk, ved reformer, under iagttagelse af det borgerlige demokratis universelle politiske rettigheder.

Intet kunne være mere forkert. Hun afviste kategorisk, at kampen for endemålet -erobringen af den politiske magt og overtagelsen af produktionsmidlerne - kunne vindes ad parlamentarisk vej, uden revolution. Og det demokrati, som hun kæmpede for, var ikke et borgerligt demokrati, men et klassesdemokrati.

Rosa Luxemburg var nemlig ganske vist glødende demokrat, men hun skelnede skarpt mellem det borgerlige og det socialistiske demokrati. Hun bekæmpede det borgerlige demokrati. Men kun fordi det var for *lidt* demokratisk, fordi det kun var demokratisk på det rent formelle plan, et skindemokrati med andre ord. Parlamentet var ifølge hende borgerskabets værktøj, der under den fine demokratiske overflade i virkeligheden varetog den herskende klasses interesser.

"...at man kan indføre socialisme uden klassekamp, gennem en parlamentarisk flertalsbeslutning, er en latterlig småborgerlig illusion"

Allerede i sin diskussion med Bernstein i 1899 – 'Socialreform eller revolution' – fremhævede hun, hvordan parlamentarismen kun i sin ydre form repræsenterer alle klasser:

"Formelt set tjener parlamentarismen ... til at bringe hele samfundets interesser til udtryk i den statslige organisation. På den anden side er det dog kun det kapitalistiske samfund, dvs. et samfund, hvor kapitalistiske interesser er afgørende, som den bringer til udtryk. Institutioner, der i deres form er demokratiske, bliver således i deres indhold redskaber for den herskende klasses interesser. Dette kommer tydeligt for en dag ved den kendsgerning, at så snart demokratiet viser tendens til at fornægte sin klassekarakter og slå om til at være et redskab for folkets reelle interesser, så bliver de demokratiske former selv offer for

¹ Den russiske revolution, Politiske skrifter, Tiderne skifter 1976, s. 246 (Alle noter er henvisninger til tekster af Rosa Luxemburg).

bourgeoisiet og dets statslige repræsentation.”² Med andre ord, de demokratiske spilleregler gælder kun, så længe det i realiteten er de herskende klassers interesser, der varetages.

Dette synspunkt gav hun senere klart udtryk for under den tyske revolution. I november 1918 havde socialdemokraterne dannet regering efter afsættelsen af kejseren, og nu ville man udskrive valg til Nationalforsamlingen, angiveligt for, som Rosa Luxemburg formulerede det i artiklen ”Nationalforsamlingen”, at ”spare revolutionen for voldsanvendelse, for borgerkrigen med alle dens rædsler”.

Hun argumenterede lodret imod dette. Parlamentet var ifølge hende i virkeligheden:

”en forældet arv fra de borgerlige revolutioner, et hylster uden indhold, en rekvisit fra tiden med småborgerlige illusioner om ’et enigt folk’, om den borgerlige stats ’frihed, lighed og broderskab.’”³

Og ” .. borgerskabet ... (er ikke) et parlamentarisk parti, men en herskende klasse, som er i besiddelse af samtlige økonomiske og sociale magtmidler. Disse herrer, junkere og kapitalister, holder sig kun i ro så længe den revolutionære regering stiller sig tilfreds med at sætte små skønhedsplastre på det kapitalistiske lønforhold. De er kun flinke, så længe revolutionen er flink, d.v.s. så længe der ikke bliver rørt ved det borgerlige klasseherredømmes livsnerve og pulsåre, den kapitalistiske privatejendom, lønforholdet, profitten .... Den nuværende idyl hvor ulve og får, tigre og lam, græsser fredeligt ved siden af hinanden som i Noahs ark varer nøjagtig til det øjeblik, hvor det begynder at blive alvor med socialismen. Så snart den berømmelige Nationalforsamling beslutter at virkeliggøre socialismen fuldt og helt, at udrydde rub og stub af kapitalherredømmet, begynder også kampen. Når borgerskabet bliver truffet i hjertet – og deres hjerte slår i pengeskabet – vil de kæmpe på liv og død om deres herredømme, sætte tusind åbenlyse og skjulte former for modstand i gang mod de socialistiske forholdsregler.... Den tanke, at man kan indføre socialisme uden klassekamp, gennem en parlamentarisk flertalsbeslutning, er en latterlig småborgerlig illusion.”⁴

Hvor latterlig den tanke er, beskrev hun i samme artikel – ikke uden humor – med den tænkte situation, at de forskellige samfundsklasser i parlamentet efter en rolig og ’værdig’ diskussion med hinanden er gået til afstemning:

”Når så kapitalistklassen opdager, at den er i mindretal, erklærer den med et suk som et veldisciplineret parlamentarisk parti: Det er der jo ikke noget at gøre ved! Vi ser, at vi er blevet nedstemt. Nuvel vi bøjer os og overgiver alle vore godser, fabrikker, bjergværker, alle vore brandsikrede pengeskabe og skønne profiler til arbejderne.”⁵

At den borgerlige parlamentarisme intet har at gøre med Rosa Luxemburgs forståelse af demokrati ses også tydeligt i artiklen ”Hvad vil Spartakusforbundet”, som blev bragt i

² Sozialreform oder Revolution, Rosa Luxemburg Gesammelte Werke, Dietz Verlag Berlin 1974, bd. 1/1 s. 398-399 (her i min oversættelse).

³ Nationalforsamlingen, Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 261.

⁴ Ibid. s. 260.

⁵ Ibid. s. 259.

Spartakusforbundets avis ”Die Rote Fahne” No.29, 14. dec. 1918:

”At udruste den kompakte arbejdende folkemasse med hele den politiske magt med henblik på revolutionens opgaver, det er proletariatets diktatur og derfor det sande demokrati. Det er ikke der, hvor lønslaven sidder ved siden af kapitalisten og landproletaren ved siden af junkeren i en slags forløjet lighed for på parlamentarisk manér at debattere deres livsproblemer ....”⁶

Rosa Luxemburg kæmpede således for et reelt demokrati, som var demokratisk også i sit indhold, i sin kerne. Som også omfattede de økonomiske forhold, med andre ord et socialistisk demokrati. I artiklen ”Den russiske revolution”, som hun skrev i fængslet i 1918, skriver hun:

”Vi skelner altid mellem den sociale kerne og den politiske form i det *borgerlige* demokrati, vi har altid afsløret den bitre kerne af social ulighed og ufrihed under den formelle ligheds og friheds blanke overflade – ikke for at forkaste den [min understregning, E.A.], men for at opmuntre arbejderklassen til ikke at stille sig tilfreds med overfladen, men tværtimod erobre den politiske magt for at fylde den med et nyt socialt indhold. Det er proletariatets historiske opgave, når det kommer til magten, at skabe et socialistisk demokrati i stedet for det borgerlige demokrati, ikke at afskaffe ethvert demokrati ... Socialistisk demokrati begynder samtidig med demonteringen af klasseherredømmet og opbygningen af socialismen. Det begynder i samme øjeblik, det socialistiske parti har erobret magten. Det er intet andet end proletariatets diktatur.”⁷

”Proletariatet kan, når det griber magten, absolut ikke ... give afkald på den socialistiske omvæltning og bare hellige sig demokratiet uden at begå forræderi mod sig selv, mod Internationalen og mod revolutionen. Der skal og må straks på den mest energiske, ubøjelige og hensynsløse måde iværksættes socialistiske forholdsregler, altså udøves et diktatur, men et klasses diktatur, ikke et diktatur udøvet af et parti eller en klike – et *klassediktatur* i største offentlighed, under folkemassernes aktive, uhæmmede deltagelse, et uindskrænket demokrati.”⁸

Mod slutningen af artiklen ”Nationalforsamlingen” beskriver hun klart, hvad et socialistisk demokrati vil sige:

”Det spørgsmål, historien har sat på dagsordenen, lyder: *Borgerligt* demokrati eller *socialistisk* demokrati. Proletariatets diktatur, det er demokrati i socialistisk betydning. Proletariatets diktatur, det er ikke bomber, kup, optøjer, ”anarki” sådan som agenterne for den kapitalistiske profit målbevidst forsøger at hævde, men det er brug af alle politiske magtmidler for at virkeliggøre socialismen, for at ekspropriere kapitalistklassen – i overensstemmelse med og gennem proletariatets revolutionære flertals vilje, altså i det socialistiske demokratis ånd.”⁹

⁶ Hvad vil Spartakusforbundet?, Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 274.

⁷ Den russiske revolution, Politiske Skrifter, Tiderne Skifter, 1976, s. 251.

⁸ Ibid. s. 250.

⁹ Nationalforsamlingen, Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 262.

Og i den ovennævnte artikel "Hvad vil Spartakusforbundet" konkretiserer hun nærmere, hvordan dette skal virkeliggøres:

"Fra statens øverste top til den mindste kommune må den proletariske masse derfor erstatte alle de organer, som overtages fra det borgerlige klasseherredømme – i forbundsråd, parlament, kommunale råd – med deres egne klasseorganer, arbejder- og soldaterråd. Den må besætte alle poster, overvåge alle funktioner, vurdere alle statslige behov ud fra sine egne klasseinteresser og de socialistiske opgaver.... Også den økonomiske omvæltning kan kun fuldbyrdes som en proces, båret frem af proletariske masseaktioner.... I den seje kamp med kapitalen ansigt til ansigt i hver enkelt fabrik, gennem massernes umiddelbare pres, gennem strejker, ved skabelsen af deres egne faste repræsentative organer kan arbejderne få kontrol over produktionen og til slut den faktiske ledelse."¹⁰

En borgerlig modrevolution vil ifølge Rosa Luxemburg være uundgåelig. Men

"Den borgerlige modrevolutions magt må imødegås med proletariatets revolutionære magt, bourgeoisiets anslag, rænker og sammensværgelser må mødes af den proletariske masses ubøjelige målbevidsthed, vagtsomhed og stadig beredte aktivitet. Kontrarevolutionens truende fare med bevæbning af folket og afvæbning af de herskende klasser."¹¹

En egentlig borgerkrig vil altså ifølge Rosa Luxemburg udgå fra borgerskabet.

"Socialisme eller undergang i barbari".

Når bekæmpelsen af borgerskabets klasseherredømme er så vigtig, er det ikke ud fra ideologiske retfærdighedsbetragtninger. Under parolen: "Socialisme eller undergang i barbari" argumenterer Rosa Luxemburg for, at det er hele menneskehedens fremtid, der står på spil, hvis ikke klasseherredømmet nedbrydes.

I artiklen "Die Krise der Sozialdemokratie", også kaldet 'Juniuspjecen, som hun skrev i fængslet i april 1915, og som blev offentliggjort i november 1916 sammen med 'Udkast til Juniusteserne', havde hun med henvisning til Friedrich Engels beskrevet, hvordan det borgerlige samfund stod over for et dilemma: enten overgang til socialisme eller tilbagefald i barbari. Med udgangspunkt i Marx' teori om, at kapitalismen vil føre til sin egen undergang, argumenterede hun her i 'Juniuspjecen' samt 2 år senere i 'Hvad vil Spartakusforbundet?' for, at denne kurs mod undergang nu manifesterede sig i en af imperialismen fremkaldt periode af destruktive krige, kaos og sammenbrud. Verdenskrigen var således en følge af det borgerlige klasseherredømme og den umættelige internationale kapital:

"Friedrich Engels sagde engang: det borgerlige samfund står over for et dilemma: enten overgang til socialisme eller tilbagefald til barbari. Hvad betyder et "tilbagefald til barbari" på vores europæiske civilisationsniveau? Vi har sikkert alle læst og gentaget ordene tankeløst indtil nu uden at indse deres frygtelige alvor. Et blik omkring os i dette øjeblik viser, hvad et tilbagefald af det borgerlige samfund til barbari betyder. Denne verdenskrig er et tilbagefald til barbari. Imperialismens triumf fører til civilisationens tilintetgørelse -

¹⁰ Hvad vil Spartakusforbundet?, Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 270-271.

¹¹ Ibid., s. 273.

midlertidigt under forløbet af en moderne krig og endegyldigt, hvis den periode af verdenskrige, der nu er begyndt, skulle fortsætte ukontrolleret til sidste konsekvens. Så i dag, som Friedrich Engels forudsagde for en menneskealder siden, for fyrre år siden, står vi over for et valg: enten imperialismens triumf og al civilisations undergang som i det gamle Rom, affolkning, ødemark, degeneration, en stor kirkegård. Eller socialismens sejr, det vil sige det internationale proletariats bevidste kamp mod imperialismen og dens metode: krigen. Dette er et verdenshistorisk dilemma, et enten-eller, hvis vægtskåle skælver foran det klassebevidste proletariats beslutning. Kulturens og menneskehedens fremtid afhænger af, om proletariatet kaster sit revolutionære kampsværd i vægtskålen med mandig beslutsomhed."¹²

"Imperialismen, militarismen og krige kan ikke udryddes, så længe de kapitalistiske klasser ubestridt udøver deres klasseherredømme. Den eneste sikring og det eneste fundament for verdensfreden er det internationale proletariats revolutionære og politiske handlekraft."¹³

"Det borgerlige klasseherredømme, det er den virkelige skyldige i verdenskrigen. ... Med udgangen af verdenskrigen har det borgerlige klasseherredømme forspildt sin eksistensberettigelse."¹⁴

"Ud af dette blodige kaos og denne gabende afgrund findes der ingen hjælp, ingen udvej, ingen anden redning end socialismen. Kun proletariatets verdensrevolution kan bringe orden i dette kaos."¹⁵

I sin tale ved det tyske kommunistpartis stiftende kongres i nytåret 1919 siger hun det meget præcist:

"Vi er kommet dertil, at den sandhed som netop Marx og Engels i deres store dokument *Det kommunistiske manifest* formulerede for første gang som den videnskabelige basis for socialismen – at socialismen vil blive en historisk nødvendighed – den oplever vi i dag i ordets mest præcise betydning. Socialismen er blevet en nødvendighed, ikke kun fordi proletariatet ikke mere er villig til at leve under de livsvilkår, som de kapitalistiske klasser tilbyder dem, men også fordi undergangen venter os alle, hvis proletariatet ikke opfylder sin klassepligt og virkeliggør socialismen."¹⁶

"Socialismen må skabes af masserne, af hver enkelt proletar."

Og med proletariatet mener Rosa Luxemburg vel at mærke hele arbejderklassen:

"I alle hidtidige revolutioner var det et lille mindretal af folket, som ledede den revolutionære kamp, gav den mål og retning, og massen blev kun brugt i kampen som et redskab til at føre dette mindretals interesser til sejr. Den socialistiske revolution er den

¹² Die Krise der Sozialdemokratie (Juniuspjecen), Rosa Luxemburg Gesammelte Werke, Dietz Verlag Berlin 1974, bd. 4, s. 62 (her i min oversættelse).

¹³ Udkast til Juniusteserne, Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 208.

¹⁴ Hvad vil Spartakusforbundet? Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 268.

¹⁵ Ibid., s. 269.

¹⁶ Vort program og den politiske situation, Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 288.

første revolution, som udelukkende kan nå frem til sejr i det store flertals interesse, gennem det arbejdende folks store flertal. Proletariatets masser er kaldet ikke blot til bevidst at afstikke mål og retning for revolutionen. Det må også selv gennem sin egen aktivitet skridt for skridt føre socialismen ud i livet. Det socialistiske samfunds væsen består i, at de store arbejdende masser hører op med at være en regeret masse, de skal derimod leve det politiske og økonomiske liv selv og styre bevidst i fri selvbestemmelse.”¹⁷

”Socialismen bliver ikke skabt og kan ikke skabes gennem dekretter, heller ikke fra en nok så udmærket socialistisk regering. Socialismen må skabes af masserne, af hver enkelt proletar.”¹⁸

Det socialistiske demokrati, proletariatets diktatur ”består i energiske, beslutsomme indgreb i det borgerlige samfunds veletablerede og økonomiske forhold, uden hvilke den socialistiske omvæltning ikke lader sig virkeliggøre. Men dette diktatur må være klassens værk, ikke et lille førende mindretal i klassens navn, d.v.s. det må alle vegne fremgå af massernes aktive deltagelse, stå under deres umiddelbare indflydelse, være underlagt den samlede offentligheds kontrol og udvikle sig ud af folkemassernes voksende politiske skoling.”¹⁹

For at kunne gennemføre den vældige opgave, som det er at gribe den politiske magt og skabe et socialistisk demokratisk samfund, må proletariatets arbejderbevidsthed udvikle sig til en politisk klassebevidsthed. Den læreproces består ifølge Rosa Luxemburg først og fremmest i arbejdermassernes egen deltagelse i det politiske liv.

Før revolutionen - i det borgerlige samfund må det ske inden for rammerne af det borgerlige demokrati og under udnyttelse af de borgerlige rettigheder, dvs. i kampen for sociale reformer, fagforeningsaktiviteter, strejker osv. Den dagsaktuelle kamp og kampen for endemålet hænger sammen. Kampen for sociale reformer modner arbejderklassen til revolutionen.

”Hvis demokratiet dels er blevet overflødig og dels til hinder for bourgeoisiet, så er det blevet nødvendigt og uundværligt for arbejderklassen. Det er først og fremmest nødvendigt, fordi det skaber politiske former (selvstyre, valgret o.lign.), der kan tjene som svage begyndelser og støttepunkter for proletariatet, når det skal omdanne det borgerlige samfund. Men det er for det andet også uundværligt, fordi det kun er ved hjælp heraf – i kampen for demokratiet, ved udøvelse af dets rettigheder – at proletariatet kan komme til at danne sig bevidstheden om dets klasseinteresser og dets historiske opgaver.”²⁰

”Den store socialistiske betydning af den faglige og politiske kamp består deri, at den socialiserer erkendelsen, proletariatets bevidsthed og organiserer det som klasse ... det middel, hvormed man kan skole arbejderklassen til den proletariske magtovertagelse.”²¹

¹⁷ Hvad vil Spartakusforbundet? Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976 s. 270.

¹⁸ Vort program og den politiske situation, Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 297.

¹⁹ Den russiske revolution. Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 251.

²⁰ Socialreform eller revolution, Forlaget Marx, 2014, s. 70.

²¹ Ibid., s. 44.

Så mens parlamentet altså absolut ikke kan bruges til at gennemføre den samfundsomvæltning, som skabelsen af det socialistiske demokrati indebærer, så er det glimrende, ja faktisk nødvendigt før revolutionen som et redskab i den skoling af proletariatet, som er en forudsætning for, at dette, når tiden er inde, evner at virkeliggøre et socialistisk demokratisk samfund.

Under og efter revolutionen er det imidlertid afgørende vigtigt, at de demokratiske frihedsrettigheder bevares, for de er en forudsætning for proletariatets virkeliggørelse af det socialistiske demokrati:

”.. uden en fri og ubunden presse, uden uhindret forenings- og mødeaktivitet er de brede folkemassers herredømme fuldstændig utænkeligt.”²²

”Kun erfaringen er i stand til at virke korrigerende og åbne nye veje. Kun det uhemmede skummende liv finder på tusind nye former, improvisationer, udløser skabende kraft, korrigerer selv alle fejlgreb ... Hele folkemassen må deltage, ellers bliver socialismen bevilget, dekretet af et dusin intellektuelle fra et skrivebord.”²³

”Uden almindelige valg, uindskrænket trykke- og mødefrihed og fri meningsbrydning dør livet i enhver offentlig institution, det bliver til et skinliv, i hvilket bureaukratiet alene er det eneste aktive element. Det offentlige liv sover efterhånden ind, nogen dusin partiledere med udtømmelig energi og grænseløs idealisme dirigerer og regerer, og blandt dem er det i virkeligheden et dusin fremragende hoveder, som er de ledende, en elite blandt arbejderne bliver fra tid til anden kaldt sammen til møder for at bifalde ledernes taler, give enstemmig tilslutning til fremlagte resolutioner, faktisk en form for klikevæsen – rigtignok et diktatur, men ikke et proletariatets diktatur, men et diktatur af en håndfuld politikere, d.v.s. et diktatur i borgerlig forstand ...”²⁴

For Rosa Luxemburg er de politiske rettigheder således afgørende midler til proletariatets virkeliggørelse af det socialistiske demokrati. Arbejdermasserne skal frit kunne mødes, tænke, tale og trykke uden indgreb fra kliquen, eliten, partilederne eller hvad Rosa Luxemburg ellers benævner lederne.

Og det er det, som det indledende citat handler om. Citatet stammer fra den tidligere nævnte artikel ”Den russiske revolution”. Det er skrevet i margenen i hendes håndskrevne manuskript ud for nogle linjer, hvor hun går i rette med Lenin og Trotski, der ifølge hende ”... ved at undertrykke det offentlige liv (har) tilstoppet kilden for den politiske erfaring og udviklingens videre forløb.”²⁵ Det lyder i sin helhed:

”Frihed kun for regeringstilhængerne, kun for medlemmer af et parti – selv om de er aldrig så mange – er ingen frihed. Frihed er altid frihed for dem der tænker anderledes. Ikke på grund af nogen ’retfærdighedsfanatisme’, men fordi alt det levende, lægende og rensende, den politiske frihed kan give,

²² Den russiske revolution. Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 245.

²³ Ibid., s. 247.

²⁴ Ibid., s. 249-250.

²⁵ Ibid., s. 245-246.

er afhængig af denne væsentlige side og svigter når 'friheden' bliver til et privilegium."²⁶

Bemærk de sidste linjer. Når den politiske frihed er så vigtig, skyldes det ikke en retfærdighedsfanatisme, en idé om en universel frihed for alle til alle tider. De politiske rettigheder er vigtige, fordi de er et nødvendigt middel i kampen for socialisme, og deres hensigtsmæssighed, deres udformning og udbredelse vil derfor afhænge af samfundssituationen. Rosa Luxemburg udtrykker det således:

"Enhver form for valgret, og det gælder enhver form for politisk rettighed i det hele taget, kan ikke vurderes ud fra abstrakte skemaer over "retfærdighed" og lignende borgerlige demokratiske fraser, men kun ud fra de sociale og økonomiske forhold, som den er beregnet på"²⁷

Og hun er enig i, at det under særlige omstændigheder kan være nødvendigt at inddrage de politiske rettigheder:

"Da hele middelstanden, de borgerlige og småborgerlige intellektuelle efter oktoberrevolutionen boykottede sovjetregeringen i flere måneder, lammede post- og telegrafvæsenet, skolevæsenet, administrationsapparatet og på denne måde satte sig op mod arbejderregeringen, da var alle modforholdsregler selvfølgelig nødvendige såsom inddragelse af politiske rettigheder og økonomiske eksistensmidler o.s.v. for med jernhård hånd at bryde modstanden. Da kom netop det socialistiske diktatur til udtryk, som ikke må vige tilbage for nogen form for magtbud for i fællesskabets interesse at fremtvinge eller forhindre bestemte forholdsregler."²⁸

I artiklen "Hvad vil Spartakusforbundet" anfører Rosa Luxemburg som tidligere nævnt de konkrete tiltag, som skal tages med henblik på gennemførelsen og sikringen af revolutionen. Et af disse er "afskaffelse af alle parlamenter og kommunalråd og overtagelse af deres funktioner gennem A- og S-rådene [Arbejder- og Soldaterrådene, E.A.] såvel som af deres organer og udvalg."²⁹

Om valg til disse råd står der under pkt.3:

"valg af arbejderråd over hele Tyskland af den samlede voksne arbejderbefolkning af begge køn i by og på land i de enkelte bedrifter, samt af soldaterråd gennem de menige med udelukkelse af officerer .."³⁰

Sagt med andre ord: Ingen stemmeret til bourgeoisiet, ingen stemmeret til officererne.

Set i denne sammenhæng bliver det tydeligt, at de anderledestænkende, hvis frihed er så vigtig, for at alt det levende, lægende og rensende kan komme til udtryk, det er arbejdermasserne, som skal redde verden fra imperialismens og militarismens kaos ved at

²⁶ Ibid., s. 246.

²⁷ Ibid., s. 242-243.

²⁸ Ibid., s. 244.

²⁹ Hvad vil Spartakusforbundet? Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 275.

³⁰ Ibid., s. 275.

virkeliggøre et socialistisk demokrati.

Så ja, Rosa Luxemburg forsvarede de demokratiske frihedsrettigheder, men *inden for proletariets diktatur*. Og nej, hun var ikke en 'blød' revolutionær, der mente, at socialismen kunne gennemføres parlamentarisk. Endemålet, hvis kerne var massernes overtagelse af produktionsmidlerne måtte gennemføres ved en revolution under anvendelse af alle politiske magtmidler. Borgerskabet og dets modrevolution skulle "på den mest energiske, ubøjelige og hensynsløse måde" bekæmpes med magt, for som sagt: " .. borgerskabet ... (er ikke) et parlamentarisk parti, men en herskende klasse, som er i besiddelse af samtlige økonomiske og sociale magtmidler"³¹ og "undergangen venter os alle, hvis proletariatet ikke opfylder sin klassepligt og virkeliggør socialismen."³²

Min hensigt med denne artikel har været, at jeg med de mange citater har villet give ordet til Rosa Luxemburg selv, så hun på denne måde klart og utvetydigt kommer til at fremstå som den revolutionære socialist, hun var.

Hvis man imidlertid læser Rosa Luxemburgs værk med nutidens øjne, vil man opdage, at hendes analyser og konklusioner er blevet særdeles relevante.

Da Rosa Luxemburg for godt 100 år siden kæmpede for, at arbejderne skulle "ekspropriere kapitalistklassen", var kapitalen og dermed magten personificeret i godsejeren, fabriksejeren, mineejeren, junkeren. Siden da har verden ændret sig radikalt. Der er sket en ekstrem centralisering af magten, der samtidig er blevet abstrakt. Produktionsvirksomheder har fusioneret til multinationale kæmpevirksomheder, men må alligevel opleve at blive domineret af nogle få finansoligarkier.

Denne udvikling, hvor kapitalens interesser ikke blot af neoliberale, men såmænd også af socialdemokrater er blevet faciliteret på bekostning af arbejdernes, demonstrerer med al ønskelig tydelighed, at Rosa Luxemburg har ret, når hun hævder, at et demokrati kun er et skindemokrati, hvis det ikke omfatter økonomien. Disse finansoligarkier har med deres totale økonomiske magt også erobret den politiske magt. Hendes stærkt underholdende beskrivelser af, hvordan det går for sig i parlamentet, er helt i tråd med vore dages foreteelser i Folketinget, hvor politikernes indbyrdes drillerier og evindelige stramninger af straffelovgivningen snart er det eneste, der er tilbage, efter at det, der måtte have været af betydende lovgivning på det økonomiske område, for længst er overgivet til kapitalens redskaber i EU med efterfølgende national udmøntning klappet af med nationale kapital- og landbrugsinteresser.

Også Rosa Luxemburgs slogan: "Socialisme eller undergang i barbari" er sørgeligt aktuelt i dag. Og til hendes liste med imperialismen, militarisme og krige som trusler mod verdens eksistens kan vi i dag føje kapitalismens profitdrevne trussel mod miljø og klima, som allerede i dag truer folk på udsatte områder i syd på deres eksistens, og som på længere sigt truer selve menneskehedens overlevelse. "Undergangen venter os alle, hvis proletariatet ikke opfylder sin klassepligt og virkeliggør socialismen", erklærede hun dengang. Men i vores del af verden – USA og Vesteuropa – er arbejderne, hvad enten man definerer dem bredt som

³¹ Nationalforsamlingen, Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 260.

³² Vort program og den politiske situation, Politiske Skrifter, Tiderne Skifter 1976, s. 288.

lønarbejdere eller efter mere specifikke kriterier, i dag i vidt omfang blevet købt med rovet fra udbygningen af det globale syd. Vi skænker gavmildt af vores overflod ved diverse indsamlingsarrangementer som en parodi på proletariatets internationale solidaritet. Og det må siges til vores forsvar, at vi kan dårligt vide bedre. Kapitalen sidder nemlig også på medierne, som lydigt serverer magthavernes version af verdenssituationen, hvad enten det drejer sig om imperialismen, Ukraine, Israel, Nato eller vores hjemlige såkaldte demokrati.

Det gør forholdene meget vanskelige for dem, der tænker anderledes. Og hermed er vi tilbage ved udgangspunktet, de borgerlige frihedsrettigheder og proletariatets diktatur.

De borgerlige frihedsrettigheder som Rosa Luxemburg – fejlagtigt – blev rost for at anse for universelle, dem er vi nu i dagens Danmark ved at indskrænke. Ytringsfriheden er truet af domfældelser for terrorstøtte på grundlag af en lovgivning der hviler på et vagt og uklart terrorbegreb, og den er truet af den nye antisemitismeaftale, hvor antizionisme i form af kritik af staten Israel sidestilles med antisemitisme og dermed kriminaliseres.

Forsamlingsfriheden er truet af forslag til videre beføjelser til politiet ved visse forsamlinger (læs: Palæstina-demonstrationer). De anderledes tænkende, som vi i teorien ynder at hylde som helte, hænges ud som terrorsympatisører, Putinelskere, antisemitter og ekskluderes som partiskadelige.

Og proletariatets diktatur – eller med et mere nutidigt navn socialistisk demokrati? Er vi – vore dages arbejderklasse i bred forstand, forstået som lønarbejdere, - i hvert fald det store flertal i samfundet - er vi parate til at tage den nødvendige konsekvens af Rosa Luxemburgs bevisligt korrekte analyse af kapitalistklassens herredømme som værende uforeneligt med et reelt demokrati og en beboelig jordklode for vore børn? Vil vi, den dag situationen måtte opstå, være rede til at bruge vores flertal – demonstreret i folkelig bevægelse og ved et flertal i folketinget – til at kæmpe for at "ekspropriere kapitalistklassen", skabe et socialistisk demokrati og én gang for alle bringe en ende på profitjagtens destruktive magt?

P.S. For interesserede kan jeg oplyse, at den nu afdøde danske neo-marxistiske politolog Curt Sørensen i "Marxismen og den sociale orden" giver en dybdegående og omfattende indføring i Rosa Luxemburgs tanker, som har været til stor inspiration for mig.